

บทที่ 1

บทนำ

ประชาชนในท้องถิ่นทางภาคใต้แบบทุกครัวเรือนนิยมเลี้ยงปลาสวยงาม หรือเลี้ยงนกเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเป็นงานอดิเรก ทั้งนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณอำเภอ จังหวัดสงขลา นับว่ามีประเพณีเลี้ยงนกเข้าช้า เพื่อประดับบ้านมาตั้งแต่โบราณ เพราะมีความเชื่อว่านกเข้าช้า เป็นสัตว์ที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลให้ลาภยศ และโชคดี จึงได้นิยมเลี้ยงนกเข้าไว้กันมาก โดยเลือกนกเข้าช้าที่เข้าลักษณะตามตำรา และนกที่มีเสียงดีตามลักษณะนิยม นกที่นิยมเลี้ยงในอำเภอจะนับว่าเป็นนกเข้าช้า โดยส่วนใหญ่ได้มาจาก การเพาะเลี้ยง คัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดีมาพัฒนาเพื่อให้ได้ลักษณะและเสียงนกที่ขับดี และในการแบ่งขันนกเข้าช้าที่ประเทศไทยมาแล้วเช่น ได้มีการนำนกเข้าช้าจากอำเภอจะนับว่าไปแบ่งขันด้วย ปรากฏว่าได้รับรางวัลและสร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอจะนับว่าเป็นแหล่งนกเข้าช้าที่มีเสียงดี จึงได้มีการซื้อขายในราคาก้อนโต (www.stp.ac.th/Activities/southpeople/local6.html) นอกจากนี้ทางແน็บภาคใต้ยังนิยมเลี้ยงนกทรงหัวจุก หรือเรียกว่าเป็นทำการว่า นกปอหัวโขนเคราแดง หรือ นกพิชหลิว นกชนิดนี้มีจุดเด่นที่หัวคล้ายสามหัวโคนเอวไว้ และมีสัญลักษณ์เคราแดงอยู่ใต้ดงตา นกทรงหัวจุก มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pycnonotus jocosus* เป็นสัตว์คุ้มครองประเภทนกที่เพาะพันธุ์ได้ นกชนิดนี้มีถิ่นอาศัยในแถบเอเชีย ในกลุ่มประเทศที่มีอุณหภูมิร้อนชื้นสูง เช่น จีน อินเดีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และไทย นกชนิดนี้พบได้ทุกภาคในประเทศไทย และมีชื่อเรียกแต่ละภาค ดังนี้ ภาคใต้ เรียก นกทรงหัวจุก ภาคเหนือ เรียก นกปอจจะหลิว หรือพิชหลิว ภาคกลาง เรียก นกปอหัวจุก นกปอหัวโขน กล่าวกันว่าประเทศไทยเป็นสัญลักษณ์ในการพิมพ์หนังสือ สำหรับทางภาคใต้นิยมเลี้ยงกันมานานแล้ว และสืบทอดมาจนรุ่นลูกรุ่นหลาน จนเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านทางภาคใต้ ดังจะเห็นได้ว่า แบบทุกบ้านจะต้องแขนงนกไว้ และนิยมพาไปไหนมาไหนด้วย เพื่อให้ได้เคยชินกับคน ไม่ตื่นกลัว สำหรับวิธีการเลี้ยงนกทรงหัวจุก จะนิยมเลี้ยงตั้งแต่จับลูกนกที่บนน้ำหรือแก่นบั้งไม่เปลี่ยนเป็นสีแดง และบังร้องไม่เป็นหรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า ลูกนกหูดำหรือลูกนกใบไม้ มาเลี้ยง วิธีนี้จะได้ นกที่คุ้นเคยกับคน ไม่ตื่นกลัว แต่มักมีน้ำเสียงดี แต่การจับนกปามาเลี้ยงมีข้อดีคือ นกร้องเพลงได้ แล้ว ยังมีจิตใจเป็นนักสู้ แต่มีข้อเสียคือ ขี้ตื้น ก้าว (www.thairath.co.th/thairath/1/2546/farming/jul/08/farm.asp) สำหรับประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา สำหรับทางภาคใต้ นิยมเลี้ยงสัตว์ปีก ประเภทนกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนกทรงหัวจุก (นกปอหัวโขนเคราแดง) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีเลี้ยงกันเกือบทุกบ้านเนื่องจากเป็นนกที่มีรูปร่างสวยงาม และมีเสียงร้องที่ไพเราะ มีลักษณะ

กระโดยที่ส่วยงานน่าดู และสามารถนำมาแข่งขันได้ นกกรงหัวจุกเป็นนกที่กินแมลงเป็นอาหาร โดยผู้เลี้ยงนกนิยมจับตื๊กแตนให้เป็นอาหาร และจัดว่าเป็นแหล่งโปรตีนหลักของนก แต่ในปัจจุบัน ไม่นิยมจับตื๊กแตนให้กิน แต่นิยมซื้อหนอนนกมาเป็นอาหารแทน และเป็นอาหารที่โปรดปราน ของบรรดากรงหัวจุก นอกจากนี้หนอนนกยังสามารถหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดหัวไป ทั้งนี้ เนื่องจากหนอนนกสามารถเพาะเลี้ยงได้ง่าย และสะดวกต่อการใช้ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางอาหาร สูงอีกด้วย หนอนนกจึงเป็นแหล่งโปรตีนของนก ทำให้นกมีสุขภาพแข็งแรง นกมีความกล้าหาญ สามารถร้องสู้ได้نان มีความคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง ทำให้ความต้องการหนอนนกในการเลี้ยงสูงมาก และ บางช่วงหนอนนกยังขาดตลาด ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เลี้ยงมากครั้ง ต้องนำมาจากแหล่ง พลิตอื่น ทำให้มีผู้สนใจเพาะเลี้ยงหนอนนกในเชิงการค้า ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลามาก ขึ้น

ในปัจจุบันธุรกิจการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและนกเติบโตขึ้น และนับวันจะขยายตัวเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตลาดในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ อาชีพการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามและนกจึงเป็น อาชีพที่น่าสนใจอาชีพหนึ่งสำหรับผู้ที่มีความยั่งยืนและมุ่งมั่นในธุรกิจประเภทนี้ เมื่อธุรกิจการเลี้ยง ปลาสวยงามและนกขยายวงกว้างขึ้น ธุรกิจการผลิตอาหารสำหรับเลี้ยงปลาสวยงามและนกก็เพิ่มขึ้น ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการเลี้ยงปลาสวยงามและนก ในการเลี้ยงปลาสวยงาม และนกจากจะต้องการอาหารหลักอย่างเช่น อาหารเม็ดสำเร็จรูปที่มีส่วนผสมของสารอาหาร ครบถ้วนแล้ว ปลาสวยงามและนกยังต้องการอาหารสดที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญ เช่น สารอาหาร ครบถ้วนและมีคุณค่าทางโภชนาการที่มีโปรตีนและแคลเซียมสูง และย่อยสลายได้ดีกว่าการกินอาหารเม็ดสำเร็จรูป อาหารสดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการ นำมาใช้ในการอนุบาลลูกปลาและนก หรือปลาที่มีขนาดใหญ่และกินเนื้อ อาหารสดที่นิยมนำมา เลี้ยงปลาสวยงามและนกเหล่านี้ได้แก่ ไระแดง หนอนแดง ลูกน้ำ โรติเฟอร์ หนอนนก จึงหรือ ไส้เดือน แมลง และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกขนาดเล็ก เป็นต้น (อานันท์, 2547) หนอนนก นับว่า เป็นอาหารสดที่เหมาะสมสำหรับปลาสวยงามและนก เช่น นกกรงหัวจุก นกเข้าชوا ปลาทอง ปลา กัด ปลาหม้อสี และปลาอะโรวาน่า ซึ่งหนอนนก นอกจากจะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงดังกล่าว ข้างต้นแล้ว ยังมีวิธีชีวิตในระยะที่เป็นหนอนนานและสามารถดูดไขมันพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย จึงนับว่าเป็นอาหารสดที่น่าสนใจนิดหนึ่ง นอกจากนี้ หนอนนกยังใช้เป็นอาหารของสัตว์ต่าง ๆ ได้แก่ เต่า กบ และปลา กินเนื้อ สำหรับวงการปลาสวยงามแล้วก็นิยมใช้หนอนนกที่เพิ่งฟักมาใช้ เป็นอาหารให้แก่พากปลา กินเนื้อ

หนอนนกนั้นไม่ได้เป็นสัตว์ที่มีอยู่ในเมืองร้อนอย่างเช่นเมืองไทย แต่เป็นการนำเข้าจาก ต่างประเทศเพื่อการเลี้ยงนกและสัตว์ปีกของกรมป่าไม้ ซึ่งอาจเป็นที่มาของชื่อ “หนอนนก” หรือ “หนอนเลี้ยงนก” หนอนนกโดยทั่วไปแล้วมีสีเหลือง ซึ่งเป็นตัวอ่อนของแมลงชื่อว่า “Meal-Beetle” (*Tenebrio molitor*) อยู่ในครอบครัว Tenebrionidae การเลี้ยงหนอนนกคือการขึ้นฟักใช้

หัวอาหารໄກเด็ก รำข้าวสาลี ข้าวโอ๊ด แต่โดยธรรมชาติแล้วหนอนกชอบกินของเน่าเสีย เช่น เมล็ดพืช หรือเปลี่ยงที่สกปรกมีเชื้อราขึ้น หนอนนกชอบอาศัยกัดกินอยู่ในที่มีดีและที่อับ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีแสงสว่างก็จะทำให้มีการพัฒนาของตัวอ่อนเร็วขึ้น และน้ำมีความสำคัญต่อการเลี้ยงมาก เนื่องจากว่าอาหารที่ใช้อาหารแห้ง ถ้าให้น้ำน้อยพบร่วง หนอนให้ลูกเพียงครั้งเดียวต่อปี แต่ถ้าตัวอ่อนได้น้ำที่เพียงพอจะให้ลูกถึง 6 ครั้งต่อปี ในการเลี้ยงหนอนนกมักนิยมเลี้ยงในกล่องพลาสติก ภาชนะลูมิเนียม และกระถางเป็นส่วนใหญ่

ในสภาพปัจจุบันหนอนนกมีราคาแพง และมีปริมาณโปรดีนสูงถึงร้อยละ 19.7 (ของน้ำหนักตัว) จัดว่าเป็นหนอนที่มีศักยภาพที่ดีในการใช้เป็นอาหารสัตว์ (จิราภรณ์ และทักษิณ, 2544) นอกจากนี้หนอนนกยังมีวงจรชีวิตชั่วที่เป็นตัวหนอนของแมลงชนิดนี้ยาวมาก จึงมีผู้นิยมนำมาเป็นอาหารของสัตว์ปีก และเพาะเลี้ยงเพื่อเป็นการค้าขายในประเทศไทย (www.google.com)

หนอนนกไม่เพียงแต่เป็นอาหารอย่างดีสำหรับสัตว์ปีกเท่านั้น ยังนิยมนำมาเป็นอาหารของสัตว์น้ำประเภทปลาที่กินเนื้อหรือประเภทปลาสวยงามที่กินเนื้อ เช่น ปลาดุก อะโรวานา (ปลาตะพัด) ออสการ และอื่นๆ เป็นต้น หนอนนกเหมาะสมสำหรับสัตว์ทุกชนิดทุกวัยและทุกขนาด ไม่ว่าขนาดเด็ก หรือขนาดใหญ่

ปัจจุบันมีการเลี้ยงหนอนนกเพื่อเป็นอาหารสัตว์น้ำกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากหนอนนกเป็นแหล่งอาหารของโปรดีน แคลเซียม และฟอสฟอรัส โดยประมาณหนอนนกที่ใช้เป็นอาหารของสัตว์น้ำ คือ ระยะตัวหนอน ในการเลี้ยงหนอนนกจะใช้รำข้าวสาลีเป็นอาหารหลัก และต้องการนำเข้ารำข้าวสาลีจากต่างประเทศทำให้รำข้าวสาลีมีราคาแพง ดังนั้นการเลี้ยงหนอนนกในปัจจุบันจึงนิยมที่จะใช้รำข้าวจ้าวแทน แต่คุณภาพของรำข้าวจ้าวซึ่งมีคุณภาพไม่เพียงพอที่จะผลิตหนอนนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการนำหัวอาหาร ไก่มาใช้แทนรำและรำข้าวสาลี นอกจากนี้ยังให้อาหารเสริมจำพวกผัก ผลไม้ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น แตงกวา กล้วย มะละกอ คำลึง และต้องให้แน่ใจว่าผักและผลไม้ปราศจากยาฆ่าแมลง เพราะอาจทำให้หนอนนกตายได้ โดยนำผัก หรือผลไม้หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ วางบนอาหาร มาช่วยเสริมเพื่อลดต้นทุนและสามารถใช้ประโยชน์จากอาหารสดที่เป็นวัสดุเหลือใช้ได้อย่างคุ้มค่า และที่สำคัญยังช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายในการซื้ออาหารสด

หนอนมีลิเวร์ม (Mealworms) หรือหนอนเลี้ยงนก จัดเป็นอาหารส่วนสำคัญอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ในการเลี้ยงนก สัตว์เลี้ยงค้างคาว และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิด เพื่อช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าหนอนมีลิเวร์มมีคุณค่าทางโภชนาการที่ดี และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการใช้เลี้ยงสัตว์ จึงต้องจัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าสำหรับใช้เลี้ยงหนอนมีลิเวร์ม ด้วยเช่นกัน (<http://www.birdiecare.com>)

หนอนนกมีผู้นิยมนำมาเลี้ยงเป็นอาหารสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่ฟ้าและนกเลี้ยงสวยงาม ต่อมาก็ได้มีผู้นำมาระเพาะเลี้ยงเป็นการค้าในประเทศไทย ถึงแม้ว่านั้นจะเป็นหนอนเมืองหน้าร้อนแต่มันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศในเมืองไทยได้เป็นอย่างดี หนอนนกมีคุณค่าทางอาหารสูง

นอกจากจะใช้เลี้ยงไก่ฟันและนกเลี้ยงสายงานแล้วยังสามารถเลี้ยงสัตว์อื่น ๆ เช่น ปลาตู้ กระอก ลิงลมและลิงมาโนเสื้อที่ได้เป็นอย่างดี เมื่อใช้เลี้ยงสัตว์ในปริมาณที่เหมาะสมสมจะทำให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการศึกษาสภาพที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงหนอนนกเชิงอุตสาหกรรม ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางของข้อมูลในการส่งเสริมการเลี้ยงหนอนนกในเชิงพาณิชย์ได้อีกด่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เหมาะสมในการเลี้ยงหนอนนกเชิงอุตสาหกรรมในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงหนอนนกเชิงอุตสาหกรรม สำหรับประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา